

111837 - اگر شک داشته که خوابش عمیق بوده یا خیر، آیا وضویش باطل است؟

سوال

پاسخ شماره (36889) را خواندم و دانستم که خواب عمیق وضو را باطل می‌کند. گاه من در قطار یا در اتومبیل به خواب می‌افتم و بعدا شک می‌کنم که آیا خوابم عمیق بوده یا خیر؟ آیا وضویم به این خاطر باطل می‌شود؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

هرگاه مسلمان وضو بسازد این وضو باطل نمی‌شود مگر با حصول یقین از رخ دادن یک باطل کننده. اما شک محض - حتی اگر شکی قوی باشد - باعث بطلان وضو نمی‌شود. بخاری (۱۳۷) و مسلم (۳۶۱) روایت کرده‌اند که به نزد پیامبر - صلی الله علیه وسلم - شکایت آوردند که گاه شخص در هنگام نماز چیزی را حس می‌کند، پس ایشان فرمودند: «[از نماز] بیرون نیاید مگر آنکه صدایی بشنود یا متوجه بویی شود».

نووی - رحمه الله - در «شرح صحیح مسلم» می‌گوید:

«این سخن ایشان - صلی الله علیه وسلم - که می‌فرماید: «تا آنکه صدایی بشنود یا بویی احساس کند» معنایش آن است که از وجود یکی از این دو آگاه شود و شنیدن و بوییدن به اجماع مسلمانان شرط نیست (یعنی حصول یقین و آگاهی به هر شکلی کافی است).

این حدیث یکی از اصول اسلام و از قواعد عظیم فقه است، مبنی بر اینکه حکم به بقای هر چیز بر اصل آن می‌شود تا آنکه به یقین، خلاف آن ثابت شود و شک وارده زیانی به آن نمی‌رساند. از جمله همین پرسش که حدیث نیز در همین باره وارد شده است، یعنی آنکه کسی که یقین داشت وضو دارد و در باطل شدن آن شک داشت، حکم به بقای وضویش می‌شود و فرقی ندارد که این شک در خود نماز رخ دهد یا در خارج از نماز و این مذهب ما و مذهب جماهیر علمای سلف و خلف است...

اصحاب ما می‌گویند: در شک تفاوتی نمی‌کند که دو احتمال از نظر وقوع یا عدم وقوع برابر باشد یا یکی از آن دو راجح باشد یا اینکه یکی از آن دو بر گمانش غالب شود و در هر صورت لازم نیست که وضو بسازد».

بنابراین اگر شکی پیش آمد که آیا این خواب عمیق بوده یا خیر، وضویش به سبب آن باطل نمی‌شود.

شیخ الاسلام ابن تیمیہ - رحمہ اللہ - در «مجموع الفتاوی» (۲۱/۳۹۴) می‌گوید:

«خوابی که در آن شک دارد که آیا همراه با آن بادی خارج شده یا خیر، به سبب آن وضویش باطل نمی‌شود، زیرا طهارت از روی یقین ثابت است و [یقین] با شک از بین نمی‌رود».

والله اعلم.